

Поважнюк Ксенія Олегівна,
курсант Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:

Ткаченко Ірина Михайлівна,
доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Колабораційна діяльність в умовах сучасного збройного конфлікту в Україні набуває особливої актуальності, оскільки її прояви ставлять під загрозу державну безпеку, суверенітет і територіальну цілісність. Законодавче закріплення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність здійснено в статті 111¹ Кримінального кодексу України, що визначає кримінально-правові підстави притягнення до відповідальності осіб, які діють на користь держави-агресора або окупаційних адміністрацій, завдаючи шкоди державним інтересам. Актуальність дослідження цієї проблеми обумовлена тим, що, незважаючи на наявність відповідної статті, практика кваліфікації таких дій залишається складною через нечіткість окремих елементів складу злочину та різноманітність форм співпраці з ворогом.

Поняття колабораційної діяльності включає декілька видів дій, що зазначені в диспозиції статті 111¹ Кримінального кодексу України. До таких дій належать публічне заперечення громадянином України факту здійснення збройної агресії проти України, добровільне зайняття громадянином України посади як без виконання організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських функцій, так і з їхнім виконанням, здійснення пропаганди у закладах освіти, передача матеріальних ресурсів військам держави-агресора, організація та проведення заходів політичного характеру, а також здійснення інформаційної діяльності у співпраці з державою-агресором та/або її окупаційною адміністрацією. Окрім того, колабораційною діяльністю вважається добровільне зайняття громадянином України посади в незаконних судових або правоохоронних органах, створених на тимчасово окупованій території [1].

Як зазначають суддя Вищого антикорупційного суду Олексій Кравчук та суддя Дарницького районного суду м. Києва Марина Бондаренко: колабораційна діяльність, охопила значну кількість складів кримінальних правопорушень щодо співпраці з державою-агресором. По суті це різні склади кримінальних правопорушень, хоча деякі з них, конкурують між собою та з існуючими раніше складами. [2] З їхньою думкою варто погодитися, адже колабораційні дії часто схожі на державну зраду, що ускладнює їх правильну правову оцінку. Розуміння цієї проблеми допомагає точніше визначати, які дії є

кримінально караними, а які – ні, і сприяє справедливому підходу до людей, які могли діяти під примусом або в складних умовах. Тому позиція суддів є логічною і допомагає краще розібратися в проблемах кваліфікації колабораційної діяльності.

Проблематика кваліфікації посилюється необхідністю встановлення умислу та добровільності співпраці, оскільки часто особи діють під примусом або в умовах загрози життю та здоров'ю, що ускладнює розмежування кримінальної відповідальності і соціального виживання. Крім того, колабораційна діяльність може набувати різних форм, включаючи інформаційну підтримку ворога, участь у економічних схемах окупаційної влади, роботу в органах управління на тимчасово окупованих територіях, що потребує диференційованого підходу до кваліфікації та визначення відповідного кримінально-правового складу.

Як приклад застосування статті 111-1 КК України слугує судова справа щодо особи, яка добровільно надала згоду на призначення та займала посаду в.о. керівника комунального підприємства самопроголошеної військово-цивільної адміністрації Харківської області у структурі окупаційної адміністрації РФ (ч. 5 ст. 111-1 КК). Засуджений працював з 2016 року на посаді інженера з охорони праці на підприємстві «Благодієвське місто». Опинившись в окупації, не бажаючи втрачати роботу, він зайняв посаду в.о. керівника комунального підприємства «Благодієвське місто» самопроголошеної «військово-цивільної адміністрації Куп'янського району Харківської області». Особисто зареєстрував у «податковій службі» новостворене підприємство, брав участь у нарадах, отримував заробітну плату в рублях та мав у своєму підпорядкуванні 105 осіб. Отже, особа добровільно виконувала організаційно-розпорядчі та адміністративно-господарські функції без фізичного чи психічного примусу з боку представників РФ. Цей кейс демонструє складність визначення меж кримінальної відповідальності та необхідність ретельного аналізу умислу і добровільності дій, що є ключовим для кваліфікації колабораційної діяльності [3].

Наукова та практична проблематика кваліфікації колабораційної діяльності полягає в відсутності чіткого критерію для визначення меж добровільності співпраці, оцінки наслідків дій для держави та суспільства, а також у диференціації відповідальності залежно від форми та ступеня шкоди. Важливо враховувати де колабораційні дії підлягали правовій оцінці з урахуванням обставин, що змушували особу до співпраці, а також рівня шкоди, завданої державі. Таке порівняння дозволяє знайти баланс між притягненням до кримінальної відповідальності та захистом прав осіб, які діяли в умовах примусу, тимчасової окупації або ризику для власного життя.

Таким чином, колабораційна діяльність є складним і багатогранним явищем, яке потребує уважного кримінально-правового аналізу, комплексного підходу до доказування умислу та добровільності дій, а також диференційованого застосування покарань залежно від

характеру та наслідків співпраці з державою-агресором. Основні проблеми полягають у нечітких законодавчих формулюваннях, різноманітності форм співпраці, складності доведення умислу та відсутності усталеної судової практики. Усунення цих проблем потребує чіткого визначення складу злочину в законодавстві, розробки методичних рекомендацій для слідчих і суддів, а також узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами та практикою інших держав. Ефективна правова кваліфікація колабораційних дій дозволяє не лише притягти винних до відповідальності, а й зміцнити правопорядок, забезпечити захист державної безпеки, запобігти порушенням прав і свобод громадян, а також підвищити довіру суспільства до органів правосуддя.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Кравчук, О. Бондаренко М. Колабораційна діяльність: аналіз нової статті 111-1 КК. ГО «Вектор прав людини». Київ, 2022. URL: <https://hrvector.org/podiyi/22-03-20-mbo>
3. Постанова ККС ВС від 31 січня 2024 року у справі № 638/5446/22 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116705070>

Радзієвський Іван Ростиславович,

курсант Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

Мостепанюк Людмила Олександрівна,
професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУТУ СПІВУЧАСТІ (СТ. 26–31⁻¹ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ): ВІД КЛАСИЧНОЇ МОДЕЛІ ДО СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Інститут співучасті у кримінальному праві України (розд. VI, ст. 26-31⁻¹ Кримінального кодексу України (далі – КК)) традиційно вважається одним із найбільш стабільних елементів його Загальної частини. Проте події останніх років (збройна агресія РФ та євроінтеграційні процеси) зумовили необхідність докорінного переосмислення підходів до кваліфікації злочинних діянь, вчинених у взаємодії двох або більше осіб. Трансформація відбувається у двох ключових напрямках: по-перше, посилення боротьби з організованою злочинністю через криміналізацію «статусу» та «впливу» (новації 2020 року в контексті ст. 255-1 КК); по-друге, адаптація норм про співучасть до реалій воєнного стану, зокрема у справах про військові